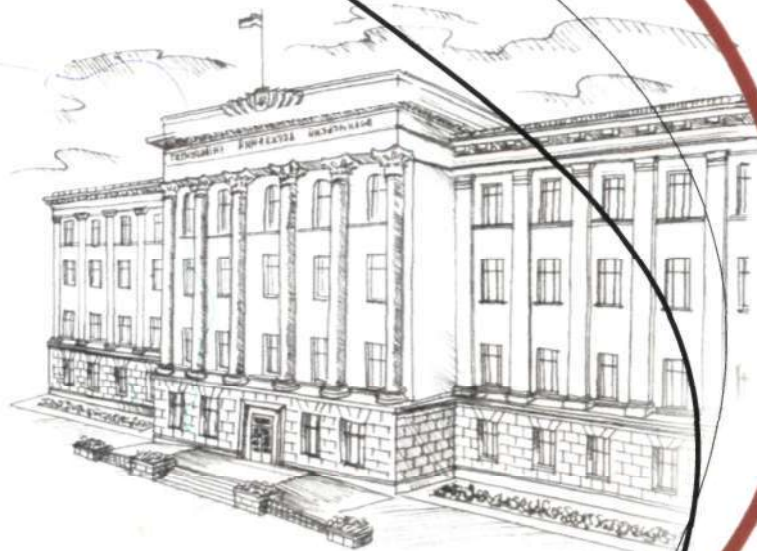

Науковий ВІСНИК

Волинського
національного
університету
імені Лесі Українки

ISSN 1729-360X

Філологічні
науки

ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

8. 2008

**Редакційна рада "Наукового вісника Волинського національного університету
імені Лесі Українки"**

Коцан І. Я., доктор біологічних наук, професор.
Цьось А. В., доктор наук із фізичного виховання і спорту, професор.
Гаврилюк С. В., доктор історичних наук, професор.
Давидюк Г. Є., доктор фізико-математичних наук, професор.
Карлін М. І., доктор економічних наук, професор.
Мельник В. М., доктор технічних наук, професор.
Мірченко М. В., доктор філологічних наук, професор.
Смолук І. О., доктор педагогічних наук, професор.

Редакційна колегія

Моклиця М. В., доктор філологічних наук, професор (головний редактор).
Аркушин Г. Л., доктор філологічних наук, професор.
Бублейник Л. В., доктор філологічних наук, професор.
Дубина М. І., доктор філологічних наук, професор.
Жулинський М. Г., доктор філологічних наук, дійсний член Національної академії наук України, директор Інституту літератури імені Т. Шевченка НАН України.
Мірченко М. В., доктор філологічних наук, професор.
Перебийніс В. І., доктор філологічних наук, професор.
Сологуб Н. М., доктор філологічних наук, професор.
Удалов В. Л., доктор філологічних наук, професор.
Шульжук К. Ф., доктор філологічних наук, професор.
Гороть Є. І., кандидат філологічних наук, професор.
Оляндер Л. К., доктор філологічних наук, професор (відповідальний секретар).

Рецензенти

Гром'як Р. Т., доктор філологічних наук, професор (Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка).
Моклиця М. В., доктор філологічних наук, професор (Волинський національний університет імені Лесі Українки).
Оляндер Л. К., доктор філологічних наук, професор (Волинський національний університет імені Лесі Українки).

Журнал є науковим фаховим виданням України, у якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора чи кандидата наук (див. додатки до постанов президії ВАК України від 09.02.2000р. № 2-02/2, 12.05.2002р. № 1-05/6, 09.06.1999р. № 1-05/7, 11.10.2000р. № 1-03/8).

Адреса редакції: 43025, м. Луцьк, просп. Волі, 13, Волинський національний університет імені Лесі Українки.
Тел.: (0332) 72-83-87, 72-35-52. Факс: (0332) 72-35-52. Ел. адреса: lutsk.vezha@gmail.com

Редактори: В. І. Гребенюк, Г. О. Дробот, З. С. Мацюк, Т. В. Яков'юк. Коректор Т. В. Яков'юк. Верстка М. Б. Філіповича. Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 14067-3038ПР від 21.05.2008 р. Засновник і видавець - Волинський національний університет ім. Лесі Українки (43025, м. Луцьк, просп. Волі, 13). Підп. до друку 07.11.2008 р. Обсяг 24 обл.-вид. арк., 25,11 ум. друк. арк. Наклад 300 пр. Ціна за домовленістю. Редакційно-видавничий відділ "Вежа" ВНУ ім. Лесі Українки (43025, м. Луцьк, просп. Волі, 13). Друк - РВВ "Вежа" ВНУ ім. Лесі Українки 43025, м. Луцьк, просп. Волі, 13). Свідоцтво Держ. комітету телебачення та радіомовлення України ДК №3156 від 14.04.2008 р. Зам. 2107.

Журнал видається з 1996 року

№ 8

Філологічні науки
Літературознавство

2008

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I. МЕТОДОЛОГІЯ ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА

<i>Андрусів С. М.</i> Морфологія казки В. Проппа в методологічному контексті.....	5
<i>Астрахан Н. І.</i> Загальнонауковий метод моделювання: літературознавча проекція.....	8
<i>Гром'як Р. Т.</i> Ще раз про структуру і статус методології.....	13
<i>Зубрицька М. О.</i> Термін як методологічна проблема сучасного українського літературознавства.....	16
<i>Лановик М. Б.</i> Межі психоаналізу в сучасному українському літературознавстві.....	21
<i>Моклиця М. В.</i> Психоаналіз як методологія сучасного літературознавства.....	25
<i>Оляндер Л. К.</i> Методологічна ситуація в сучасному українському літературознавстві.....	29
<i>Самолюк О. В.</i> Онтологічний аспект літературознавчої методології крізь специфіку діалектики художнього образу.....	32

РОЗДІЛ II. ТЕОРІЯ ЛІТЕРАТУРИ

<i>Бондаренко Г. Ф.</i>	
Концептуальна поезія: витоки і розвиток.....	37
<i>Дем'янюк М. Б.</i>	
Інтерпретація Лаканівської топіки в дискурсі літературної герменевтики та структуралізму.....	41
<i>Дуркалевич В.</i>	
Польська літературознавча семіотика: ключові проблеми.....	46
<i>Кир'янчук Б. М.</i>	
Герменевтичні аспекти аналізу поетики романного жанру: художній біографізм В. Домонтовича.....	52
<i>Колошук Н. Г.</i>	
Термінологічна та методологічна невизначеність українських досліджень у царині літератури факту.....	56
<i>Кочерга С. О.</i>	
"Граф фон Ейнзідель" Лесі Українки: спроба семіотичної інтерпретації.....	62
<i>Маланій Н. І.</i>	
Категорія наднаціонального в компаративістиці: екзистенціалістська проекція.....	66
<i>Moskowitz E.</i>	
Ukraińska feministyczna krytyka: osiągnięcia / niedociągnięcia.....	70
<i>Нарчинська Т. М.</i>	
Теоретична рецепція невербальності як кодового механізму комунікації в художньому тексті.....	74
<i>Нешичук О. М.</i>	
Міф як об'єкт наукового пізнання та сучасний літературознавчий міфоаналіз.....	77
<i>Reda M.</i>	
Problem intertekstualności w polskim dyskursie literaturoznawczym.....	82
<i>Ссірук В. Г.</i>	
Герменевтика і цілісно-системний метод: способи пізнання художнього тексту.....	86
<i>Трефяк Н. І.</i>	
Методика аналізу художнього стилю в працях представників філологічної школи українського та російського літературознавства.....	90
<i>Горенок Г. Ю.</i>	
Традиційні (вічні) мотиви, сюжети та образи: літературознавчий дискурс.....	95

РОЗДІЛ III. ІСТОРІЯ ЛІТЕРАТУРИ. СТИЛІСТИКА

<i>Базилян А. А.</i>	
Ф. Достоевський і польські письменники кінця XIX - першої половини XX століть: вплив чи діалог?.....	99

<i>Балабуха Н. В.</i>	
Міфоаналіз літературної казки.....	102
<i>Боднар О.</i>	
Створення відчуття неперервності та об'ємності процесу життя у творчості Валерія Шевчука та Вільяма Фолкнера.....	110
<i>Вівчарик Н. М.</i>	
Мала проза Григора Лужницького: жанрово-стильова своєрідність.....	115
<i>Толовій О. М.</i>	
Концепція реалізму у тлумаченні Ф. М. Достоевського.....	121
<i>Дирибало О. І.</i>	
"Ангеллі" Ю. Словацького: прочитання і перепрочитання поеми.....	130
<i>Дзись Г. С.</i>	
Генологічні аспекти циклізації прозової мініатюри у східнослов'янському просторі.....	135
<i>Драч І. Д.</i>	
Християнська теорія елітаризму в українському просторі перших десятиліть ХХ століття.....	141
<i>Zyguła A.</i>	
Postkolonialny dyskurs w literaturze ukraińskiej.....	145
<i>Калініченко М. М.</i>	
Пушкін versus Радищев (історико-літературний наратив статті "Олександр Радищев" з погляду деконструкції).....	148
<i>Лаврієнко Т. Я.</i>	
Релігійний дискурс у творчості Г. Ф. Квітки-Основ'яненка та Н. Готорна.....	153
<i>Пайовик З. Б.</i>	
Герменевтичні аспекти інтерпретації сакральних текстів у несекулярній гуманітаристиці Росії ХХ ст.....	158
<i>Левко У. Е.</i>	
Інтерпретативний потенціал фантастики гротеску: візуалізація "Кіберіади" і творів про Тарантогу С. Лема.....	161
<i>Луцак С. М.</i>	
Домінанта расово-етнічного чинника в мистецтвознавчих концепціях І. Тена та Р. Єндіка.....	167
<i>Моклиця А. В.</i>	
Стилістика художнього тексту (на матеріалі польської літератури І пол. ХХ ст.).....	173
<i>Ничко О. Я.</i>	
Росіяни та українці в журналістиці Стейнбека.....	180
<i>Романишина Н. В.</i>	
Елементи психоаналізу в практиці шкільного вивчення української літератури.....	183
<i>Слапчук В. Д.</i>	
Твори М. Вінграновського та А. Вознесенського крізь рецептивну естетику.....	187
<i>Соболевська Г. І.</i>	
Епізод драми: від О. М. Островського до А. П. Чехова.....	192

<i>Соболівська Л.</i>	
Семіотика візуальних текстів (досвід Тартусько-Московської школи).....	197
<i>Стоцький А.</i>	
Теорія сакруму в сучасному польському літературознавстві.....	200
<i>Чотарі В. А.</i>	
Методологія інтерпретації сакральних текстів (на основі Біблійної книги псалмів).....	204
<i>Савчук В. А.</i>	
Епістолярій Лесі Українки: текстологічне дослідження купюр.....	209

РОЗДІЛ II

Теорія літератури

УДК 821.161.1-1-994:091

Г. Ф. Бондаренко - кандидат філологічних наук, доцент
кафедри теорії та історії літератури Житомирського
державного університету імені Івана Франка

Концептуальна поезія: витоки і розвиток

*Роботу виконано на кафедрі теорії та історії
літератури ЖДУ ім. Івана Франка*

У статті розглянуто явище концептуальної поезії як радикальної течії російського постмодернізму. Досліджується літературна традиція поетів-попередників, намічаються перспективи подальшого розвитку.

Ключові слова: концепт, матеріал, слово, структура, конструкція, прийом, травестування, іронія, монтаж, подвійний код.

Бондаренко Г. Ф. Концептуальная поэзия: источники развития. В статье рассматриваются явления концептуальной поэзии как радикального течения русского постмодернизма. Исследуется литературная традиция поэтов-предшественников, намечаются перспективы дальнейшего развития.

Ключевые слова: концепт, материал, слово, структура, концепция, прием, травестирование, ирония, монтаж, двойной код.

Bondarenko H. F. Conceptual Poetry: Sources and Development. The article deals with the phenomenon of conceptual poetry as a radical tend of Russian Postmodernism. The literary tradition of poets-predecessors is investigated; the further development perspectives are outlined.

Key words: concept, material, word, structure, construction, method, irony, double code.

Достатньо поширеною є думка, що для російської літератури з її домінуючими реалістичними традиціями, вчительським "аввакумовим" пафосом, із закликом "милость к падшим пробуждать" явище модернізму або авангарду неприродне, запозичене. Але розквіт "лівого мистецтва" у 20-ті роки ХХ століття в російській культурі багато в чому випередив художні пошуки європейських митців. І в сучасних дискусіях щодо феномену "концептуальної поезії" як радикальної версії російського постмодернізму саме поетичні відкриття футуристів, оберіутів (об'єднання реального мистецтва), наукові штудії ОПОЯЗу дозволяють побачити витоки та перспективи розвитку цієї цікавої течії в сучасній російській поезії.

Вихід концептуалістів з андеграунду відбувся наприкінці 80-х років, але й досі цей термін у методологічному відношенні є дуже спірним та невизначеним, адже "концепт" перекладається як "ідея", і в цьому сенсі будь-який твір становить певну концепцію або синтез концепцій. Що стосується дослідницького підходу, то в небагатьох статтях, присвячених поезії концептуалістів, найчастіше реконструюється модель мислення митця, підкреслюється його соціальний та естетичний нігілізм, критика мови.

Мета статті - простежити, як художні досягнення попередніх культурних епох відзначилися в новій поезії- поезії концептуалізму.

Вважається, що вперше "нова" поезія заявила про своє існування 8 червня 1983 року на вечорі в Центральному будинку працівників мистецтв "Стильові пошуки в сучасній поезії: до сперечань про метареалізм та концептуалізм". Літературні однодумці об'єдналися в літературну групу "Задушевна бесіда". І ця назва перегукується з назвою жартівливого товариства оберіутів "Клуб малограмотних вчених". І там, і там - самоіронія, тому що "бесіди", а тим паче "задушевної", у віршах

концептуалістів ми не знайдемо. Неформальний клуб "Поезія" і нарешті група "Альманах", і, як наслідок, колективна збірка "Приватна справа" [4] дають підстави зробити деякі висновки щодо творчих принципів цього угруповання.

Гоголівський "сміх крізь сльози" - константа світовідчуття поетів-концептуалістів (хоча з цим визначенням вони, я думаю, не погодилися б, тому що це для них черговий штамп), а соціальне і філософське надзавдання концептуалістів - зруйнувати стереотипи масової свідомості та виявити сутність метафізичної Реальності, створити свого роду поетичний Чорний квадрат. Теоретик цього руху і член клубу "Поезія" Михайло Епштейн вважає, що за концептуальними віршами можна відчувати щось більше: "за говорящим Никто - подлинная лирика молчащего Сверхсубъекта" [2, 160].

Нова поезія, що становить собою дві різні стильові течії - концептуалізм та метареалізм - звичайно ж, пов'язані з драмою покоління. Констатуючи нонконформізм поетів "нової хвилі", критики називають їх творчість поезією "разбитых корыт", поезією "похмелья". Сама епоха стагнації породжувала настрої глухого кута, безвихідності, гіркої насмішки над світом і над собою.

Якщо літературні попередники концептуалістів на рівні поетичної мови - футуристи та оберіути - при всій складності історичного часу існували на хвилі соціального ентузіазму, революційної перебудови, то поезія 80-х - байдужа до проблем нової моралі і нової людини, але достатньо критична до свого сучасника. У той же час сам по собі політичний підтекст і соціальна критика чужі концептуалістам: те, що для поезії 60-х - доби "відлиги" - було відчайдушною сміливістю (Е. Євтушенко, А. Вознесенський, Р. Рождественський), для вісімдесятників - очевидне, отже - чергова банальність, прописана істина.

Змінюється і погляд на постать та роль поета у суспільстві. Порівняємо: "Глаголом жечь сердца людей", "Поэтом можешь ты не быть, но гражданином быть обязан", "Поэт в России больше чем поэт ...". У концептуалістів - "Поэт в России меньше, чем поэт": "Вот я, предположим, обычный поэт, // А тут вот по милости русской судьбы // Приходится совестью нации быть, // А как ею быть, если совести нет? // Стихи, скажем, есть, а вот совести нет. // Как тут быть?" (Д. Пригов). Поет вже не обранець небес і месія, він скоріше маргінал, соціальний ізгой. Відмова від будь-яких ілюзій призводить до тотальної іронії та самоіронії. Прихований трагізм позбавлений будь-яких емоційних сантиментів, вражає суворістю та нещадністю соціального діагнозу: "В 50-х рождены, // 60-х влюблены // 70-х болтуны // 80-х не нужны" (Д. Пригов).

Відчуження і на суспільному, і на рівні індивідуального існування, і на рівні місця в літературі дало можливість критику А. Пікачу назвати свій огляд поезії 90-х дуже виразно - "Бездомні вірші" [5].

Концептуалісти повністю поділяють афористичну думку С. С. Аверінцева, що "всі слова вже сказані", адже констатують тотальну кризу Культури, апокаліптичне становище світу. Гасло "Краса рятує світ" виявило свою повну неспроможність і сприймається концептуалістами як чергова ілюзія, стереотип, набридливий штамп. Це логічний, але небезпечний крок до визнання постмодерністської картини світу, абсурдної та трансцендентної. Поет, на думку М. Епштейна, юродивий, адже прекрасні і вічні культурні цінності виявилися не просто скомпрометованими радянськими догмами, а й такими, що руйнують усі традиційні світоглядно-ціннісні парадигми.

Постмодерне мислення, яким озброюються концептуалісти, достатньо послідовно, зруйнувавши в якості Абсолюту ідеологію та суспільство, доводить, що й культура може бути не менш догматичною і не рятує від суспільного зомбування, духовного поневолення. Звідси - нова поезія - це пригоди Тексту, травестування високих зразків, створення антимистецтва і водночас це - релігійне мистецтво, адже кінцева мета - пошуки зникаючої Істини. "Навіть у типі авангардного художника підкреслюється розрив зі звичками, умовностями суспільного середовища. Чисті та святі поняття піддаються осміюванню. Митець осипає публіку пловками і лайкою з метою викликати зворотне обурення і насміхання ... Мистецтво авангарду відроджує кризове переживання естетичних моральних цінностей, що відкидаються перед Понадцінністю чогось немислимого..." [10, 223].

Якщо авангардисти кінця XIX - початку XX століття свої художні новації теоретично обґрунтовували (футуристичні маніфести, статті та декларації В. Хлебникова, праці В. Шкловського [8] та М. Ейхенбаума [9], Ю. Тинянова [7] та Л. Гінзбург [1]), заяви Об'єднання Реального Мистецтва (ОБЕРІУ), то у концептуалістів власна поетична продукція мало кореспондує з теоретичними дослідженнями. Для них саме художній текст є більш самостійним та самодостатнім - концептуальним.

У той же час очевидно, що концептуалізм виріс на теоретичних досягненнях модерністів початку століття. Так, хлебниковська "революція слова" передбачала прикметність мови, заум, корне-

словіє, новий синтаксис. Ця нова мова у поета мала не стільки формальний, скільки світоглядний характер, а хлебниковський лубок, раєшнік спирався на фольклор як вираз народної естетики. Концептуалісти також поділяють думку про необхідність революції слова. Це виражає себе у багатьох сферах: *особливому травестованому міфологізмі* ("Апофеоз Милицанера" Д. Пригова, "Сортири" і "Плач по Костянтину Устиновичу Черненку" Т. Кібірова); *корнесловії* ("Цикады, мой Рамзес, поют цикады. // Цикуты мне, Сократ, отлей цикуты. // В ЦК, не обратишься ли в ЦК ты?" Т. Щербина); *епатажному антиестетизмі* ("В рыгальке рагу по средам" (С. Гандлевський), "Чуешь, сволочь, чем пахнет?" (Т. Кібіров) і навіть у спробах *продовжувати експерименти, пов'язані із зарозумілою мовою* "Хек сріблястий" В. Ковалю).

У той же час всі ці новації слугують іншим цілям. Хронологічна відстань - майже століття - породжує нові контексти (і не лише контекст конкретного Тексту, але й жанрів, стилів, течій). На перший погляд, поняття "самовитого слова" протилежне поняттю розгалуженої асоціативності. Але феномен концептуальної поезії вражає саме парадоксом "лінійного письма" в поєднанні з ефектом "метаморфози" (М. Епштейн), коли ланцюг асоціацій пов'язаний зі зміною "лексичного плану" (Ю. Тинянов). Відношення до слова як до лексичного тону, майстерність семантичної багатоплановості - це, звичайно, у "новій поетичній хвилі" йде від відкриттів формальної школи (ОПОЯЗу), але в осмисленні сучасника, перепланих досвідом поета нової культурної епохи.

Віктор Шкловський, котрий ввів у літературознавчий вжиток поняття "очуднення", вважав, що "очуднення є майже всюди, де є образ" [8, 20]; і мета цього прийому - "вивести речі з автоматизму сприйняття" [8, 15]: "Дмитрий зарезан. Шлагбаум закрыт. // Хмурое утро Юрьева дня. // Русский народ у разбитых корыт // Насмерть стоит, проклиная меня" (В. Коркія). Кокцентрованість, згущеність поетичної думки, несподіваний кут зору (очуднення), короткі "оголені" фрази, їх виділеність та відокремленість, мінімальне використання епітета, одноплановий синтаксис при багатоплановій семантиці (традиції ОБЕРІУ) допомагають створити ефект багаторівневого сприйняття: тут і архетипи російської історії (трагічна доля царевича Дмитра; Юр'їв день викликає асоціацію з епохою кріпацтва - знак несвободи), і перифраз прислів'я про розбите корито як діагноз життя, і асоціативний ряд, що пов'язаний із літературною ремінісценцією - пушкінською казкою "Про золоту рибку" (символ нездійснених ілюзій). За "принципом матрьошки" (П. Вайль), крім метафори російської історії, цей концептуальний вірш демонструє і постмодерний абсурдизм людського існування, і не менш важливу для автора проблему провини та покарання поета за прекрасні, але нездійсненні ілюзії.

Оригінальність концептуалістів виявляється у виборі, з'єднанні, поєднанні неpojєднуваного, в інтонації: "Я помню чудное мгновение // Не вы державное течение // Люблю тебя, Петра творенье // Кто написал стихотворенье // Я написал стихотворенье" (В. Некрасов). У цьому жартівливому, на перший погляд, вірші підтекст суто постмодерністичний: не іносказання, а навпаки - закодованість, складні асоціативні зв'язки як із культурними кліше, так (і це значно важливіше) і з власним життям між певними знаками, сигналами: вони вічні, не підпорядковані руйнівному ходу часу, а "Я" водночас є і "не-Я". Чужий текст виявляє примарність і нестабільність світу. Так принцип гри із текстом, коли свідомість приміряє на себе різні ролі, маски, історичні костюми, виявляє екзистенціальну самотність людини (суб'єкту) у світі матеріальних або культурних об'єктів. Але це усвідомлюється читачем пізніше. Перше враження - пізнаваність цитати, подив від каламбурної побудови, стилістична гра, прийом інфантильної (дитячої) кінцівки вірша, що відповідає думці Ю. Тинянова про "закон динамічної взаємодії матеріальних елементів художнього твору" [7, 177]. Конструктивний принцип включає у В. Некрасова, на наш погляд, те, що дослідник називає "білим місцем" - не пауза, а дійсно вірш поза речовим матеріалом: зв'язок між 3-м і 4-м рядками передбачає нескінченний ланцюг прямих та прихованих цитат; нульовий речовий матеріал підкреслює крепкість конструктивного фактору. У цьому випадку ми ясно бачимо, як проявляють себе у концептуальній поезії попередні поетичні теорії.

Якщо в оберіутів ми спостерігаємо постійний рух від чужого голосу до голосу поета і навпаки, то у концептуалістів особистість майже зникає у постмодерному примарному світі. Це відбувається у творах визнаного метра концептуалізму Д. А. Пригова. Прагнення засвоїти великий мовний масив, створений колективним розумом "народу-мовотвория", призводить до того, що речі, події, явища природи стають нескінченним каталогом, повною сукупністю висловленого про себе і світ на цей момент. Каталог стає моделлю світобудови й у Тимура Кібірова, особливо у Лева Рубінштейна. Він і

читає свої твори, перебираючи каталожні картки. Змістовність зорового, емоційного прийому вочевидь: світ- текст, зв'язки в якому не причинно-наслідкові, а випадкові, абсурдні, парадоксальні.

Не менш важливою для концептуалістів, крім осміяння неправдивих ідей, є виявлення і знищення набридливих, порожніх гасел, культурних кліше, кітчових нашарувань. "Любовная лодка разбилась о быт // Ничто не забыто, никто не забыт" (І. Іртеньєв); "В духовом шкафу играет духовой оркестр // На скамейке подсудимых нет свободных мест" (Є. Бунімович); "Как видишь, нет примет особых: // Аптека, очередь, фонарь // Под глазом бабы. Всюду гарь" (С. Гандлевський); "Минздрав СССР предупреждает: // Все миновалось, молодость прошла" (Д. Пригов). Попереджальна етикетка ("мусорне слово") в епатажному поєднанні з блоківським рядком (тут дуже важливим є місце саме цього вірша в поетичній спадщині О. Блока) вражає екстравагантністю, породжує нескінченний ланцюг асоціацій як культурного ряду, так і світоглядного. Штампи, схеми створюють подвійний код, що, можна сказати, веде до барокового "життя - є сон" (причому останній рядок передбачає різні, прямо протилежні трактування: від філософського (соломонівського) все мине - до естетичного (травестування символістської всесвітньої туги) і суто побутового, особистісного моменту).

Ще один прийом - поєднання газетного жаргону і містичних понять - також становить не лише певну епатажність, але й новизну, свіжість, стає інструментарієм поетів-концептуалістів. Це і знаменитий цикл Д. Пригова "Апофеоз Міліцанера", і книга-каталог Т. Кібірова "Крізь сльози прощання":

"Где же ты, человеческий фактор? // Ну, куда же запрятался ты? ... // Постоянно с тобою морозка, // Как покончить с тобой, наконец? // Что ж ты бродишь всю ночь одиноко? // Что ж ты жрешь политуру, подлец? ...//Ас небес и печально и строго // вниз Божественный фактор глядел ..." [4].

Якщо у цьому прикладі піднесене і підкреслене прозаїчне демонструють етичний нігілізм і "мова почуттів примушена використовувати лапки" (У. Еко), то подальший шлях розвитку концептуальної поезії свідчить, що втрачений Ідеал, Абсолют має відродитися.

Теоретик постмодернізму Жан-Франсуа Ліотар визначав цей напрямок як "майбутнє в минулому", тобто, постмодернізм - це не завершення модернізму, а скоріше - нове народження, причому, це стан постійного народження. Д. А. Пригов наступним етапом називає постконцептуалізм, а основою поетики визначає принцип "мерцающей эстетики" (у М. Бахтина - принцип "мерцательной эстетики"). Гра з ідеологічними кодами поєднується з "мовою сентиментальності": автор входить у сконструйовану ним напівцитатну дійсність, але не відсторонюється від свого умовного світу, а починає його обживати через власне ліричне співпереживання.

Якщо традиційний концептуалізм виключає можливість серйозного використання таких понять, як Душа, Серце, Правда, Ангел, Бог, то на сьогодні еволюція концептуальної поезії свідчить, що велика національна традиція гуманізму, співчуття, жалю, притаманна російській літературі, включає у свою орбіту й постмодерну поезію.

Тимур Кібіров у передмові до своєї збірки поезій "Загальні місця" з великою відповідальністю намічає подальший шлях поетів свого покоління: "Я вважаю, що прийшов час відмовитися як від провінційного авангардизму, так і від сліпого наслідування традицій. Шарлатанська багатозначність і примітивна іронія не менш архаїчні, ніж незграбна декларативність. Є третій шлях - (безумовно найважчий) - відкрита багатозначність, пушкінська лукава "глушоватість", простота, вирощена на складній грі змістів та стилів ... спокійне та вільне звернення до табуєваних тем, жанрів, лексичних пластів. І найголовніше, відсутність "банального остраху банального" (В. Набоков), реанімація пафосу і сентиментальності" [3, 6].

Саме переміщення акценту на автентичність, щирість, культ почуттів свідчить про еволюцію постмодерної свідомості поезії концептуалізму. У повторі, цитаті, прийомі, прагненні опанувати нову структуру вони довели справжність і неминучість традиції, і таким чином критика Культури парадоксально обернулася перемогою Культури.

Література

1. Гинзбург Л. Я. Литература в поисках реальности- Л.: Сов. писатель, 1987.- 400 с.
2. День поэзии. 1988- М: Сов. писатель, 1988.- 192 с.
3. Кибиров Т. Сантименты. Восемь книг.- Белгород: Риск, 1994.
4. Личное дело № - Альманах,- М.: Соцтеатр, 1991.
5. Пикач А. Бездомные стихи // Литературное обозрение.- 1991.- № 2- С. 19-25.
6. Пригов Д. Апофеоз Милицанера // Дружба народов- 1990- № 4.- С. 75-79.

7. Тынянов Ю. Н. Литературная эволюция: Избр. тр.- М.: Аграф, 2002- 496 с.
8. Шкловский В. Б. О теории прозы.- М.: Сов. писатель, 1983- 384 с.
9. Эйхенбаум Б. М. О прозе. О поэзии.- М: Худ. лит., 1986.-456 с.
10. Эпштейн М. Искусство авангарда и религиозное сознание // Новый мир.- 1989.- № 12.- С. 222-249.
- 11.Эпштейн М. Прото-, или Конец постмодернизма//Знамя- 1996-№ 3-С. 196-209.
12. Эпштейн М. Я бы назвал это - "метабола" (Заметки о новых течениях поэзии) // Взгляд: Критика. Полемика. Публикации.- М.: Сов. писатель, 1988-464 с.

Статтю подано до редколегії
07.07.2008 р.